

Διάλογος, για να αλλάξει ο νόμος - πλαίσιο των ΑΕΙ

Του Γιωργου Παγουλατου*

Είναι μεταξύ των αξιωμάτων της πολιτικής ότι στις μεγάλες συγκρούσεις δεν έχεις πάντα την πολυτέλεια να επιλέγεις ούτε τους φίλους ούτε τους αντιπάλους σου. Για όσους από μας εργάζονται στο ελληνικό πανεπιστήμιο και αγωνιούν για τις προοπτικές του, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η μεταρρύθμιση του νόμου-πλαισίου για τα ΑΕΙ είναι σύγκρουση υψηλών διακυβεύσεων. Παράπλευρη συνέπειά της η αναγκαστική διαφωνία με φίλιες δυνάμεις, που όμως δεν επιθυμούν –ή προτιμούν να μεταθέτουν σε έναν απροσδιόριστο μέλλοντα χρόνο– τη δραστική αλλαγή του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου. Αλλά και η απρόθυμη συμπόρευση, υπό το κοινό αίτημα των αλλαγών, με δυνάμεις από τις οποίες, κατά τα άλλα, πολλά μας χωρίζουν.

Πριν από λίγο καιρό δόθηκε στη δημοσιότητα κείμενο διακήρυξης 490 πανεπιστημιακών υπέρ της μεταρρύθμισης του νόμου-πλαισίου για τα ΑΕΙ. Οσοι υπογράψαμε το κείμενο αυτό εκκινούμε από διαφορετικές ιδεολογικές αφετηρίες, συμφωνούμε όμως σε ένα πράγμα: ότι – ανεξαρτήτως της συνταγματικής αναθεώρησης ή όχι του άρθρου 16– οι αλλαγές στον νόμο-πλαίσιο πρέπει να προχωρήσουν. Παράλληλα, εκατοντάδες πανεπιστημιακοί συνυπογράφουν δύο άλλα κείμενα: της Πρωτοβουλίας «Μεταρρύθμιση για την Αναβάθμιση του Δημόσιου Πανεπιστημίου» (Βούλγαρης, Καλογήρου, Λιάκος κ.ά.) και της «Αντιπρότασης Ομίλου Προβληματισμού Αριστερά Σήμερα» (Λ. Παπαγιαννάκης). Και τα τρία κείμενα, παρ' ότι διαφορετικά, συγκλίνουν στο αίτημα της θεσμικής μεταρρύθμισης.

Καμία από τις αναφερθείσες πρωτοβουλίες δεν επιδιώκει φυσικά να παράσχει στήριξη ή άλλοθι σε χειρισμούς του υπουργείου Παιδείας. Καμία δεν υιοθετεί το προσχέδιο που το υπουργείο κατέθεσε, ακόμα και αν μερικοί θεωρούν ότι τα θετικά του σημεία υπερτερούν των αρνητικών. Είναι απελπιστικά ανεπαρκές το προσχέδιο στο μεγάλο ζητούμενο της αυτοτέλειας (ακαδημαϊκής, διοικητικής, οικονομικής) των πανεπιστημίων. Λεπτορρυθμίζει ζητήματα που δεν θα έπρεπε να αποτελούν περιεχόμενο ενός νόμου-πλαισίου, αλλά να αποφασίζονται από τα όργανα των πανεπιστημίων και των σχολών. Συνδυαζόμενο με ένα περιβάλλον κρατικών παρεμβάσεων σε εκλογές μελών ΔΕΠ, αλληπάλληλων αναπομπών και γραφειοκρατικών καθυστερήσεων δεν συνιστά βήμα προόδου. Περιέχει διατάξεις που θα ικανοποιούσαν τα αγριότερα όνειρα ενός κεντρικού γραφειοκράτη: «εθνικός κατάλογος» συγγραμμάτων, εξουθενωτικές λεπτομέρειες για προαπαιτούμενα και επιλεγόμενα μαθήματα κ.λπ. Και δεν λέει τίποτα για την υποχρέωση της πολιτείας σε γενναία αυξημένη χρηματοδότηση του δημόσιου πανεπιστημίου (σε συνδυασμό, προσθέτουμε, με ένα πλαίσιο διασφάλισης της ακαδημαϊκής ποιότητας και διαφανούς διαχείρισης των πόρων). Σε όλα τα παραπάνω, το ελληνικό πανεπιστήμιο θα έμενε ευτυχέστερο χωρίς κανένα προσχέδιο του υπουργείου Παιδείας.

Ομως, ας μην πετάξουμε το μωρό μαζί με τα απόνερα. Το προσχέδιο έχει δίκιο σε μια σειρά ζητημάτων που είχαν τεθεί τόσο από την επιτροπή του ΕΣΥΠ (επιτροπή Βερέμη) όσο και από τις συλλογικές πρωτοβουλίες που ακολούθησαν. Η άμεση καθολική συμμετοχή των φοιτητών στις εκλογές πανεπιστημιακών αρχών εμβαθύνει τη δημοκρατία. Η αυξημένη πλειοψηφία στη λήψη αποφάσεων για το άσυλο αντιμετωπίζει την παραλυσία. Το άρθρο περί δημοσιότητας και διαφάνειας (τα πανεπιστήμια να παρέχουν πλήρη πληροφόρηση στο Διαδίκτυο για τα προγράμματα σπουδών και τις αποφάσεις τους) ενισχύει τις δυνάμεις της ποιότητας, της ευθύνης και της λογοδοσίας. Η μετάβαση από το «μοναδικό» στο πολλαπλό σύγγραμμα. Ο εκσυγχρονισμός του πλαισίου διαχείρισης πόρων από τα πανεπιστήμια. Η αξιολόγηση των διδασκόντων από τους φοιτητές. Η επέκταση του συστήματος φοιτητικών υποτροφιών και πρόνοιας. Ο Συνήγορος ΑΕΙ. Και άλλα. Αυτές οι αλλαγές, που προτεινόταν και στο πόρισμα της Επιτροπής του ΕΣΥΠ, πρέπει να επιβιώσουν ανεξάρτητα από την τελική τύχη του προσχεδίου.

Ο νόμος-πλαίσιο 1268/82 αποτέλεσε ιστορικό βήμα προόδου, καταργώντας τον αναχρονισμό της έδρας και θεσμοθετώντας τη δημοκρατία στα πανεπιστήμια. Παρήγαγε όμως επίσης βαριές στρεβλώσεις και δυσλειτουργίες. Από την αυθαιρεσία της υποτιθέμενης καθηγητικής «αυθεντίας» περάσαμε στην υπερεξουσία των φοιτητικών παρατάξεων, την πελατειακή συναλλαγή και τον βρόχο της κομματοκρατίας. Από την άλλοτε κυριαρχία των αντιδραστικών ιδεών που στραγγάλιζαν τη ριζοσπαστική αμφισβήτηση βρισκόμαστε εδώ και χρόνια στο βασίλειο της ανομίας και της ασυδοσίας βίαιων μειοψηφιών –εν ονόματι πάντα του πανεπιστημιακού ασύλου. Η ακαδημαϊκή ελευθερία που προστατεύει –ορθότατα– και τις ακρότερες μορφές φοιτητικής έκφρασης («κάψε κι εσύ ένα πανεπιστήμιο!») καταργείται για τον καθηγητή που το μάθημά του διακόπτεται βίαια και το γραφείο του λεηλατείται.

Αποκομμένο από την παραγωγική πραγματικότητα και από διαδικασίες διεθνούς συγκρισιμότητας και διασφάλισης ποιότητας, το δημόσιο πανεπιστήμιο λειτουργεί σαν μηχανή διεύρυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων. Για τους εύπορους υπάρχουν πάντα τα ιδρύματα του εξωτερικού, που οδηγούν γρήγορα σε καλοπληρωμένες θέσεις εργασίας. Οι υπόλοιποι θα πρέπει να αρκεστούν στο εγχώριο πανεπιστήμιο της υποχρηματοδότησης, της ατέρμονης φοίτησης και των χαμένων διδακτικών ωρών.

Είκοσι πέντε χρόνια μετά τη θέσπιση του νόμου-πλαισίου διαφαίνεται ένα παράθυρο ευκαιρίας. Η διαδικασία θεσμικής αλλαγής του ελληνικού πανεπιστημίου θα είναι πιθανότατα μακρά και διηκεής – πρέπει όμως κάποτε να ξεκινήσει.

Το υπουργείο Παιδείας έθεσε σε διάλογο την πρότασή του. Μένει στις προοδευτικές δυνάμεις του πανεπιστημίου να αναδείξουν τις σοβαρότατες αδυναμίες και τα σκοτεινά σημεία της πρότασης αυτής, αλλά και τα θετικά της. Να διαμορφώσουν και να διατηρήσουν μια μεταρρυθμιστική δυναμική που να ξεπερνάει τόσο τις αγκυλώσεις του υπουργείου όσο και τον στείρο αρνητισμό της ΠΟΣΔΕΠ. Να βρουν μια βάση σύγκλισης, να αλλάξουν τον νόμο-πλαίσιο.

* Ο κ. Γιώργος Παγουλάτος είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ήταν μέλος της Επιτροπής του ΕΣΥΠ για την Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση και της πρωτοβουλίας των 490 πανεπιστημιακών «υπέρ της μεταρρύθμισης του νόμου-πλαισίου».